

direkt

#4 2020 LÄKARE UTAN GRÄNSER

Kuony Manguet Nyouan från Sydsudan är på väg till Libyen. Där hoppas han ta en båt till Europa.

NIGER

DEN LÅNGA FÄRDEN
GENOM ÖKNEN

GREKLAND

»MINA BARN HAR
SLUTAT HOPPAS«

MEXIKO

INGEN VÄG
TILLBAKA

TEMA

Nära gränsen

80 MILJONER PÅ FLYKT –
MEN DRÖMMEN OM TRYGGHET
KAN FÖRVANDLAS
TILL MARDRÖM

MEDECINS SANS FRONTIERES
LÄKARE UTAN GRÄNSER

Innehåll #4

»När Moria brann såg jag hur EU tog krafttag. Men inte för att evakuera och ge människor en trygg och stabil tillvaro och en chans att bearbeta sina trauman.« / sidan 6

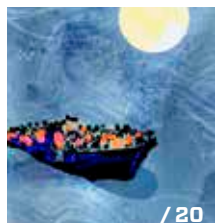
Ert förtroende är avgörande!

Så har ännu ett år gått. Och vilket år! Även för oss inom Läkare Utan Gränser som är vana vid katastrofer har 2020 varit extremt ovanligt. Trots de enorma behoven i världen – såväl av att vårda sjuka som att förebygga smittspridning – hade vi i början av pandemin när allt stod stilla svårt att få ut personal och utrustning. Som tur var hade vi lager att ta av. Och vi hade våra enastående nationella medarbetare som tog ett enormt ansvar.

Vad vi också hade var er – våra givare och alla ni andra som oförtrutet stått vid vår sida och engagerat er i vårt arbete och våra patienter. Det förtroendet har varit helt avgörande. När vi nu snart går in i nästa år så gör vi det tillsammans med er. Det känns tryggt. Vi ses 2021!

/ 8

/ 20

/ 24

ÖGONBLICK I VÄRLDEN / sidan 3

SIGNERAT: Den psykiska hälsan hos de mest sårbara har försämrats under pandemin. Av Mia Hector, psykolog. /sidan 6

Nära gränsen

TEMA: Människor flyr av många skäl men målet är alltid detsamma: att hitta en trygg och säker plats. I det här numret får du möta några av dem som ännu inte kommit fram. / sidan 8

> På plats i Niger: »Europa till varje pris«. / sidan 10

> Porträttet: »Vi har väntat i ett år«. Oumaima Alhabib om livet i lägret på Samos. / sidan 16

> Medelhavet: »Allt han ville var att fly, till vilket pris som helst, på vilket sätt som helst.« / sidan 20

Centralamerika

På flykt undan de kriminella gängerna. / sidan 24

KARTAN: En dag i världen / sidan 28

TILL SIST: Miljonregn från Postkodlotteriet, skänk aktier i julklapp och ett boktips som gör ont i kroppen. / sidan 30

OMSLAGSBILD / JOHAN PERSSON

BILD: JINANE SAAD

19-09-17 Ny teknik gör Moussas liv enklare

LIBANON. Moussa, sex år, fick diabetes för tre år sedan. Han och hans familj har flytt undan kriget i Syrien och bor nu i Aarsal i Libanon. Här får Moussa vård och behandling på Läkare Utan Gränserns klinik och nyligen blev han även ett av 80 barn i vårt projekt med kontinuerlig glukosmätning.

Istället för att behöva sticka sig själv i fingret flera gånger om dagen för att mäta blodsockernivåerna har Moussa och de andra barnen en sensor på armen som mäter nivåerna kontinuerligt. På så vis blir det möjligt att reagera snabbt på plötsliga toppar eller fall i blodsockret – något som inte minst

barn påverkas av och som, utan rätt kost, kan leda till allvarliga komplikationer.

För Moussa har denna möjlighet underlättat tillvaron betydligt. Hans största utmaning nu är maten – det är inte kul att alltid behöva äta nyttigt när kompisarna mumsar på diverse snacks.

Kutupalong i Bangladesh är det största flyktinglägret i världen. De svåra förhållandena påverkar både den fysiska och psykiska hälsan.

BILD ROBIN HAMMOND/NOOR

2019-07-16 Västafrika

En nomadfamilj kom in till vår lilla klinik med sin svårt sjuka tvååring. De hade färdats till fots sedan tidigt på morgonen. Nu var det nästan natt. Jag var rätt säker på att flickan skulle dö, hon var medvetslös och andades ytligt och stötvis. Enligt pappan hade hon druckit av de kemikalier som de använde mot fästingar på sina kor. Men den natten hade vi turen på vår sida. Elektriciteten fungerade och därmed både ljuset och syrgaskoncentratoren. Och trots att flickan bara drog fyra-fem andetag i minuten var det tillräckligt för att syresätta hennes kropp.

Klockan 11 på kvällen hade hennes andning blivit mer regelbunden. Klockan tre på natten öppnade hon

ögonen. Klockan nio på morgon satt hon upp i sängen och drack lite mjölk.
/Sarah Wookey, läkare

2019-07-25 Kutupalong

En av de bästa stunderna för vårt team är när en patient – ofta en ung man – kan befrias från de kedjor han bär när oroliga familjemedlemmar kommer med honom till kliniken. De vet inte hur de ska kunna skydda sig från dessa vuxna barn som betar sig oroligt och kanske våldsamt. Framför allt inte med tanke på att de bor i hus av plast och bambu som inte går att låsa. Men jag har

sett hur lugna och stabila personer blivit när de har fått en diagnos, kanske psykos eller svår epilepsi, och dessutom rätt medicin. Det skänker stor lättnad åt familjen. Och patienten får en chans att börja ett nytt liv.

/Alison Fogg, psykolog, Cox's Bazaar, Bangladesh

2020-10-21 Lashkar Gah

Safia hade väntat i fyra år men nu var hon gravid i sjunde månaden. En dag stod hon utanför sitt hus. Dagen innan hade grannarna hört strider. Plötsligt kände hon en häftig smärta. En förlupen kula hade träffat både Safia och hennes ofödda barn. Efter att ha rest i timmar hänvisades Safia till provinssjukhuset Boost, som vi stöttar. Det var så våra vägar korsades. Efter ett livräddande kejsarsnitt var läget stabilt. Men hon förlorade sitt barn.

Dagen efter åkte familjen tillbaka till byn för att begrava barnet – Safia stannade kvar hos oss för intensivvård. Men nya skottsälvor tvingade familjen att fly igen mitt under ceremonin. Safias sorg gnager i mig – varken i livmodern eller i graven får hennes förstfödda frid.

/Marianna Cortesi, akut-samordnare, Afghanistan

600 000

Så många barn i Kongo-Kinshasa vaccinerade mot mässling under årets första nio månader.

BILD MSF

Du befinner dig just nu i Jemen, hur är läget där?

»Jemen är fortfarande en av världens största humanitära katastrofer.«

» Kriget i landet har pågått i flera år nu och det är brist på det mesta – sjukvård, mat och möjligheter att försörja sig. Konflikten gör också att människor tvingas lämna sitt hem och söka skydd någon annanstans. Och de flyr inte bara en gång, utan om och om igen.

Jag befinner mig i staden Mocka på västkusten. Mitt uppdrag är att besöka alla sjukvårdsinrättningar i den här delen av

landet för att se vilka medicinska och humanitära behov som finns och vad Läkare Utan Gränser ytterligare kan bidra med. Jag ser hur tunna människor är, både barn och vuxna. Bland internflyktingarna är det också många som mår väldigt dåligt psykiskt.

Här i Mocka har vi ett akut-sjukhus där vi utför akut kirurgi, bland annat krigsskador och akuta kejsarsnitt. För gravida

kvinnor är läget väldigt svårt. Så många sjukhus fungerar inte till följd av kriget eller finns på andra sidan frontlinjen, vägar är osäkra och det kan ta timmar på skumpiga grusvägar att komma fram till närmaste vårdinrättning. Behoven är oändliga.«

Katrin Kisswani, sjuksköterska och vice ordförande för Läkare Utan Gränser

Hur länge ska den onda cirkeln få pågå?

Om jag blir ledsen och stressad av ovissheten kring coronapandemin – hur ska det då inte vara för människor med traumatiska erfarenheter som nu är fast i läger utan möjlighet att skydda sig eller ta sig därifrån? frågar sig Mia Hector som besökte Morialägret efter branden i september.

Jag vaknade den 9 september och möttes av nyheten att Moria, det okända flyktinglägret på ön Lesbos i Grekland, hade brunnit ner. Jag var där i februari i år och på näthinnan bränner fortfarande bilder från besöket. Barn som springer runt barfota bland skräp och mellan öppna eldar. Föräldrar med tomma blickar i en lång kö till toaletten. Människor har kommit till Grekland och EU för att söka säkerhet – istället blir verkligheten i flyktinglägren en konstant trigger för traumatiska minnen från tiden före och under flykten.

Veckorna före branden följde jag utvecklingen i lägret hemifrån Sverige. De första positiva fallen av corona hade bekräftsats och omfattande restriktioner infördes för alla i lägret. Greg Kavarnos, psykolog på Läkare Utan Gränsers klinik för psykisk hälsa på Lesbos, varnade för konsekvenserna av restriktionerna och beskrev dem som en »begränsning av det lilla som ändå hade gett människorna hopp och någon form av självstän-

dighet«. Dessutom har spänningen i lägret ökat, skrev han, med fler våldsamma attacker. »Jag jobbar mest med människor som utsatts för tortyr och för dem är det extra svårt att bevittna dessa våldsamma incidenter.«

Tickande bomb

Så även om nyheten om branden chockade mig blev jag inte förvånad. Moria har varit en tickande bomb sedan 2015. Mina kollegor på plats i lägret har gång på gång vittnat om de inhumana förhållanden som människor lever under, om självskadebeteenden hos små barn, sexuellt våld, svår psykisk ohälsa och självmord.

Under våren har större delen av världen påverkats av den pågående coronapandemin och vi har alla fått erfara hur svårt det är att vara isolerade, borta från nära och kära och med begränsad möjlighet att ägna oss åt våra vanliga aktiviteter. Om jag blir ledsen och stressad av ovissheten kring pandemin – hur ska det då inte vara för människor som har genomgått svåra traumatiska händelser? Instängda på en plats där flera familjer bor i sam-

ma tält utan möjlighet att skydda sig mot smitta och där hundratals får dela på en toalett? Dessutom i en tillvaro präglad av ovisshet och rädsla för att skickas tillbaka till det helvete de flytt från.

Bär kniv

Mohtar, en 31-årig man från Afghanistan, berättar att hans 9-årige son Yasin lider av mardrömmar och är konstant rädd att något dåligt ska hända. Han har utvecklat beteenden som pappan inte känner igen, exempelvis att han stjälar och går runt med en kniv för att känna sig säker.

Att den psykiska ohälsan har försämrats ytterligare hos de allra sårbaraste grupperna under

BILD: NIKORIN UDÖ

»ISTÄLLET BYGGDES ETT NYTT LÄGER UPP, VÄRRE ÄN MORIA, OCH DEN ONDA CIRKEL SOM PÅGÅTT I FEM ÅR FORTSÄTTER.«

coronapandemin bekräftsats i en rapport från FN. Situationen i Grekland är inte unik. Läkare Utan Gränsers personal vittnar om liknande utveckling i många olika projekt. Exempelvis ser vi en dramatisk försämring av den psykiska hälsan hos människor i flyktinglägret Dagahaley i Kenya. Antalet suicidförsök och antal vårdbesök på grund av psykisk ohälsa har ökat dramatiskt jämfört med samma tid förra året.

Evakuera lägren

Samma dag som branden inträffade i Moria blev jag ombedd att åka dit för att stötta vår personal. Därför befann jag mig på Lesbos under de dagar då 12 000 människor levde på gatan i väntan på att EU skulle agera. Jag såg hur EU tog krafttag. Men inte för att evakuera och ge människor en trygg och stabil tillvaro och en chans att bearbeta sina trauman. Nej, istället byggdes ett nytt läger upp, värre än Moria, och den onda cirkel som pågått i fem år fortsätter.

Senaste rapporten från FN:s flyktingorgan UNHCR visar att ca 80 miljoner människor befinner sig på flykt i världen. Vi ser hur pandemin påverkar redan sårbara grupper värst och en tyst kris växer sig större. Nu måste kraftfullare åtgärder sättas in. Till exempel måste insatser för att motverka psykisk ohälsa få en mer central roll, både i det humanitära arbetet och inom ramen för hälsobiståndet.

Tillgången till psykosocialt stöd måste förenklas, utbildningsinsatser måste ges till sjukvårdspersonal i krisdrabbade länder och ökade satsningar på informationsspridning om psykisk ohälsa måste till.

Dessutom är det hög tid för EU att ta hand om de flyktingar som befinner sig inom våra gränser; evakuera de inhumana flyktinglägren, ge människor en värdig och effektiv asylprocess och, ifall de beviljas asyl, en stabil och trygg boendesituation med möjlighet till integration. Först då har de möjlighet att bearbeta sina trauman.

Förlorat två vänner

När jag kommer tillbaka till Sverige ringer en kompis och berättar att hennes vän, en afghansk ung kille som bor hos hennes föräldrar, den senaste veckan förlorat två vänner som tagit livet av sig. De hade båda tidigare i år gått ut gymnasiet efter fem år i Sverige och har sedan dess inte kunnat få jobb. Därmed levde de under hot att deporteras till Afghanistan inom några veckor. För dem var döden det enda alternativet kvar.

FRÅN BLOGGEN

»Vissa dagar är lugna. Jag gör ballonger av handskar för att roa barnen på näringskliniken, jag visar dem hur stetoskopet fungerar och känner mig lättad när nyfödda bärs iväg i sina mödrars armar efter att ha varit svårt sjuka.

Andra dagar vet jag inte hur jag ska kunna förbli positiv. När morgonen inleds med insikten att den vård vi kan ge ett barn inte räcker. När eftermiddagen handlar om att ta hand om en flicka som nyligen födde ett barn med allvarlig funktionsnedsättning. Och när natten medför en eller flera återupplivningsförsök som jag måste avsluta eftersom det helt enkelt inte finns något mer att göra.«

/Ayla Emmink, läkare, Bentiu, Sydsudan

BILD: GABRIELE CASINI

Vi börjar i Niger, i ökenstaden Agadez. Det är här längs de gamla karavanvägarna som affärer görs upp, smugglare anlitas och en plats på en lastbil säkras. Enligt en lag från 2015 – uppbackad av EU – är det förbjudet att köra migranter över gränsen till Libyen. Ändå passerar varje år flera hundra tusen människor genom Niger, ofta med målet att ta sig

till Libyen – och därifrån till Europa. Men vägen är livsfarlig, i Saharaökens extremheta överlever en vuxen på sin höjd tre dagar utan vatten. Lastbilar går sönder, och människor dumpas längs vägen som sopor.

Journalisterna Anna Roxvall och Johan Persson har besökt både Niger och Libyen. Läs utdraget ur deras kommande bok *Till varje pris*. →

Ökenvandrarna

Krig. Förföljelse. Fattigdom. Människor kan tvingas lämna sitt hem av olika skäl. Målet är däremot nästan alltid detsamma: att skapa sig en trygg och värdig framtid. Den kan utspela sig i Europa eller USA. Men för de flesta räcker det med grannlandet

eller till och med grannbyn. Ändå är det många som inte når fram. Som försöker igen och igen. Om dessa människor hör vi sällan. I det här temanumret får du möta några av dem.

Soumarou från Elfenbenskusten drömmer om en framtid i Italien. Han vet inte hur livet ser ut där, men säger att han är »fast beslutet att ta reda på det«.

Niger

Europa eller inget, Utan lidande, ingen lycka, Europas misär är Afrikas rikedom, står det klottrat i kol på den råa betongväggen. Det är tidigt på morgonen och vi har förts till ett halvfärdigt hus i utkanten av Agadez.

I ett rum som än så länge saknar både dörr och fönster, vilar ett luggslitet gäng på smutsiga madrasser direkt på golvet. Det är Soumarou och Davide från Elfenbenskusten, Baldé från Guinea. De är alla i tjugoårsåldern och »på väg mot Europa«, som de själva säger, men det visar sig snart vara mer av en vision än ett faktum. I verkligheten har de fastnat. Chauffören som lovade att ta Da-

vide till Libyen »åt alla pengarna«, som Davide säger, och försvann. Det var två månader sedan och nu är han fast här, utblottad.

Övergavs i öknen

Soumarou, å sin sida, förlorade sin reskassa mer successivt, som konsekvens av den nya, hårdare attityden till migranter.

– Från Niamey upp hit är det fullt av vägspärrar. Jag tvingades muta polis och militär vid varanda en. Jag hade 1 500 kronor i början av resan, när jag kom fram hade jag ingenting kvar, jag har till och med sålt min telefon för att kunna äta, säger han.

Polis och militär brukade kräva mutor också innan migrationslagen trädde i kraft, men det har blivit dyrare och mer oförutsägbart.

Baldé är den som har varit i

»Jag visste att det skulle kunna bli en svår resa, men jag hade inte väntat mig svårigheter av den här graden.«

Agadez längst – ett helt år. Under den tiden har han gjort tre försök att nå Libyen.

– De två första gångerna greps vi av nigerisk militär på vägen, de tog alla våra pengar och skickade tillbaka oss. Den tredje gången fick chauffören syn på ett militärfordon, och då övergav han oss i öknen för att slippa bli gripna, berättar han.

Så just nu har ingen av dem pengar till resan. Soumarous farbror hade lovat att hjälpa, men svarar inte längre i telefon (»han har väl för många barn som måste gå i skolan«). Davides familj är för fattig för att det ens ska vara lönt att fråga, och Baldé, som är föräldralös, har ägnat de senaste månaderna åt att uppvakta landsmän som redan tagit sig till Europa, i hopp om att någon av dem ska förbarma sig över honom och skicka pengar. Under tiden är de alla ett lätt byte för skojare, som vet att de här unga männen aldrig skulle våga gå till polisen med sina klagomål.

– Vi skrev på ett kontrakt med en kille om att göra tegelstenar, men när vi var klara försvann han, vi fick aldrig några pengar, berättar Soumarou.

Vill inte återvända

På en krok på väggen hänger en sliten skinnväska, med en bibel och en koran i. Där finner många av de människor som passerar härigenom sin tröst. Soumarou reser sig upp, slår en lov i rummet, sätter sig sedan på en gul vattendunk.

– Visste du hur svårt det här skulle bli innan du gav dig av? frågar jag.

– Jag visste att det skulle kunna bli en svår resa eftersom jag skulle resa i en region jag inte känner till, men jag hade inte väntat mig svårigheter av den här graden, konstaterar han.

– Men du visste att det var olagligt att resa till Libyen från Agadez? frågar jag.

Han nickar.

– Jag visste det, när vi kom hit kunde vi knappt gå ut för att polisen var överallt. En natt kom de över muren och grep oss och tog oss till polisstationen. Nästa morgon kom personal från FN:s migrationsorgan IOM och

Libyenresenärer får sina papper kontrollerade av gränspolis i Agadez.

Moses Nwaqu är 37 år och har flytt till Niger från kriget i Libyen. Nu väntar han på att få hjälp att återvända hem till Nigeria.

förhandlade med dem, sedan tog de oss till sitt ställe och erbjöd oss hjälp att resa tillbaka hem.

Men för Soumarou var det inte något alternativ. Han har inget där hemma i Elfenbenskusten att återvända till. Han stannade hos IOM ett par nätter och åt gratis mat, sedan gav han sig av.

Klottret ger hopp

– Vi var 17 som greps den gången och av oss är alla de övriga i Frankrike nu, vi brukar chatta på Facebook, hävdar han.

Jag låter blicken vandra över betongväggens klotter igen. Endast Gud bestämmer. Baldé pekar: – Han som skrev *Europa eller inget* är i Tyskland nu.

Soumarou väljer ett annat citat. – Ett välsignat barn kan känna lidande, men aldrig skam. Det där är

Andy, han är i Frankrike. Det är sådant som ger oss hopp.

De kantstötta männen på madrasserna känner till rapporterna från Libyen, där miliser slåss om makten över landet, migranter torteras och pressas på pengar och hjälporganisationer kämpar med att evakuera människor som utsatts för ofattbara grymheter. Det avskräcker dem inte.

– Det måste väl finnas personer som det inte gått bra för, som har passerat härigenom? undrar jag.

»När vägen är kantad av faror är det de modiga som når fram.«

Under våren 2019 pågick striderna om Libyens huvudstad Tripoli bara någon mil från stadskärnan.

Aldaw Adem kommer från det krigshärjade Kordofan i Sudan. Hon och hennes familj försökte fly via Libyen till Europa, men misslyckades. I bakgrunden sover sonen Adam, 5.

Killarna skruvar på sig och sitter tysta en stund.

– Det var en man som kom hit med sina barn och sin gravida fru. Han försökte rädda dem genom att åka i förväg till Italien, men han dog på vägen, så hans familj fick återvända hem, säger Soumarou.

– Ändå pratar ni bara om dem som det gått bra för, påpekar jag.

Soumarou rycker trotsigt på axlarna och möter min blick.

– Jag vet att resan är svår, men när vägen är kantad av faror är det de modiga som når fram.

Läkare Utan Gränser har funnits på plats i området sedan 2018. Förutom sjukvård och psykologiskt stöd arbetar våra team även med sök- och räddningsinsatser i Saharaöknen.

Libyen

Dammet virvlar i ljuset från det stora hålet i det korrugerade plåttaket i kvinnornas sovsal. En 23-årig tjej från Nigeria, som presenterar sig som Selimat Favour Umoru, tar mig i handen och leder mig till hörnet, där ett stort plåtflak ligger.

– Det var det där som föll genom taket, kan du tänka dig? säger hon.

Selimat berättar att hon och de andra kvinnorna precis hade gjort i ordning dagens enda mål mat och skulle till att bryta fastan, när de hörde tunga explosioner utanför hangaren.

– Det var en första smäll, och sedan kom plötsligt den där

genom taket, det var väldigt nära att den landade där barnen sover, säger hon.

– Det måste ha varit mycket skrämmande, konstaterar jag. Selimat tar sig för pannan.

– Vi kände oss så svaga och maktlösa, vi grät och skrek på hjälp. Vakterna kom in och frågade oss vad som stod på: »Vi håller på att dö, vi är alldeles ensamma i världen!« skrek vi.

Född i förvaret

Hon tvinnar sin orangefärgade slöja hårt runt fingrarna.

– Alla här är rädda, det är skottlossning i området här utanför varje dag, vi måste härifrån, snälla kan du göra något?

Jag svarar som jag alltid tvingas göra: att vi kommer att skriva

om det här i svensk press, men att det är ungefär så mycket makt vi har. Selimat tar åter min hand:

– Vi försöker prata med UNHCR och alla vi kan komma på, men det händer ingenting. Jag har varit här i ett år och fem månader nu.

Hon pekar på en liten pojke i ettårsåldern i rödrutig flanellskjorta som tultar över golvet.

– Det där är min son Bashir, han är född här.

Det finns inte en enda leksak i rummet. Det är naket så när som på madrasser, filtar och kokkärl, men Bashir verkar kunna roa sig ändå. Han vinglar omkring och lockar fram bleka leenden hos en grupp kvinnor som halvligger på en hög madrasser på golvet. Selimat ser att jag iakttar dem.

– De där kom för två dagar

»Alla här är rädda, det är skottlossning i området här utanför varje dag, vi måste härifrån.«

sedan. De greps på havet, precis som jag.

Jag inser att kvinnorna måste ingå i den grupp nyanlända som chefen för interneringscentret talade om. Och när jag står där och tittar på dem, slår det mig hur absurt det är: Ingen har ännu hunnit laga hålet i taket där en

bit av en bomb slog ned häromdagen. UNHCR har evakuerat över 70 personer härifrån, eftersom det är en uppenbart livsfarlig plats att befinna sig på, ändå fylls nu centret på med nya migranter, snabbare än de evakueras.

När jag går bort till de nyanlända kvinnorna är det omedelbart en ung, mycket smal tjej, helt klädd i svart, som tar kommandot.

– Jag heter Aïcha och kommer från Sierra Leone. Vi greps på havet i förrgår. Detta är mina två barn, och hon där borta är gravid.

Sjuka av vattnet

Kvinnan hon pekar på heter Fatima och kommer från Guinea Conakry. Hon ser ut att vara redo att föda när som helst.

– Jag började kräkas när jag

Femåriga Mourad från Eritrea satt inlåst med sin familj i ett interneringscenter för papperslösa när det attackerades av beväpnade män i april 2019.

försökte dricka vattnet de gav oss här inne, jag har inte vågat dricka på ett dygn nu. Vet du vad som kommer att hända med oss? frågar hon på grötig franska.

Jag slipper svara, för en bastant kvinna från Nigeria avbryter bestämt:

– Jag är också gravid, jag blir också sjuk av vattnet.

Hon reser sig mödosamt upp så att jag kan se hennes mage.

– Var ni alla på samma båt? frågar jag.

– Ja, säger hon, vi lämnade Benghazi för tre dagar sedan. Vi körde åtta timmar i sträck, hela natten, så vi började få slut på bensin. Vi såg flera fraktfartyg som vi försökte be om hjälp, men de struntade i oss.

– Vågorna blev högre ju längre vi kom, till slut slog de över bå-

»Åh herregud, du kan inte använda min bild och skriva att jag har gjort sexarbete, tänk om mina föräldrar fick veta.«

ten, vi hade inte klarat oss länge till, flickor Aïcha in.

– Vi var väldigt rädda, så vi ringde nödnumren vi fått, det var en kvinna i Italien som svarade, men hon sa att hon inte kunde hjälpa oss, det enda hon kunde göra var att ringa den libyska kustbevakningen, säger den nige-

rianska kvinnan, och Aïcha börjar snörvla intill mig.

– Vi var rädda på havet, men vi är mycket räddare nu. Jag ville ge mina barn en framtid, men allt lidande var för ingenting – nu sitter vi fast här istället, säger hon och torkar ilsket ögonen med sin solkiga slöja.

Den nigerianska kvinnan tar tag i min arm.

– Jag är en människa som älskar utbildning, men i mitt land har du inte en chans utan kontakter, så jag ville söka ett bättre liv för mig själv.

– Så du ville till Europa för att plugga? frågar jag.

Hon skrattar till.

– Jag ville aldrig till Libyen, jag trodde att jag skulle till Spanien!

Hon berättar att hon kommer från Benin city, den nigerianska

stad som allra flest migranter reser från. För hennes del började allt med att en »stor kvinna« sökte upp hennes familj. »Ni är mycket fattiga, er dotter behöver utbildning. Jag kan se till att hon kommer till Spanien«, förklarade kvinnan, och familjen tyckte att det lät bra.

– Jag blev tillsagd att vi måste resa till Kano för att få ut mina papper, därifrån skulle jag flyga till Spanien. Men istället sattes jag på en motorcykel och innan jag visste ordet av hade jag korsat gränsen till Niger och min telefon fungerade inte längre.

Polisen sålde henne

Jag sneglar på min telefon, klockan börjar bli mycket och centrets chef var noga med att vi inte fick stanna längre än en timme, men kvinnan framför mig sprutar ur sig fragment av en historia som hon gått och burit på länge nu: Hur chauffören tog alla hennes pengar så fort hon kom till Libyen. Hur hon tvingades ta arbete som barnflicka hos en libysk familj. Hur hon tog sig till Tripoli för att jobba, i hopp om att kunna tjäna ihop tillräckligt för resan till Europa.

– Jag hyrde en lägenhet ihop med tre andra kvinnor, vi gjorde ingenting, men polisen kom och satte oss i fängelse. En dag kom en polisman till mig och sa: »du ska arbeta« och så sålde han mig till dåliga människor.

Det blir alldeles stilla omkring oss. Hennes blick viker inte för min, den är fast, upprorisk.

– Du behöver inte svara på den här frågan om du inte vill, säger jag, men jag vet att många tjejer från Nigeria brukar tvingas sälja sex här i Libyen...

Hon skrattar till:

– Det är klart att jag sålde sex!...

Skiftet går snabbt. Från en sekund till en annan ser jag hur ljuset i hennes ögon släcks, det

Migranter som tvingats fly sina hem vid frontlinjen i Tripoli lagar mat i ett tillfälligt härbärge.

Många interneringscenter där papperslösa migranter satt inlåsta i Libyen låg nära fronten när kriget bröt ut våren 2019.

stöddiga leendet övergår i en grimasch, skrattet ersätts med gråt. Det kommer så plötsligt att hon själv verkar överrumplad och liksom hostar fram orden.

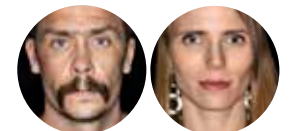
– Åh herregud, herregud, du kan inte använda min bild och mitt namn och skriva att jag har gjort sexarbete, tänk om mina föräldrar fick veta, herregud, herregud...

De andra flickorna samlas runt henne, stryker henne över ryggen, Aïcha blänger förebrående på mig. Jag mår illa.

– Det är klart att jag inte skriver ut ditt namn, jag borde aldrig ha ställt frågan, säger jag.

Kvinnan nickar och snörvlar. Gruppen sluter sig, och en etiopisk tjej vänder sig mot mig:

– Det är okej. Gå nu hem och skriv om hur vi har det här. ■

FÖRBESTÄLL OCH FÅ RABATT!

Till varje pris är ett reportage i bokform. Anna Roxvall (text) och Johan Persson (bild) reser i den europeiska migrationens spår och besöker platser och träffar människor som sällan får någon belysning i medierna.

Boken släpps den 28 januari. Du som får Direkt kan **förbeställa ditt ex redan nu och få 50 kronor rabatt** på ordinarie pris.

Gå in på www.myteriforlag.se och skriv in **Koden Läkare Utan Gränser i kassan**, så dras rabatten automatiskt.

»Mina barn har inga drömmar längre. Men jag säger att vi måste fortsätta hoppas.«

IVathy-lägret på den grekiska ön Samos bor 4 300 människor. Bland rättor och smuts försöker de överleva så gott de kan – allt medan hoppet om en trygg och värdig framtid i Europa bleknar allt mer. En av invånarna i lägret är 52-åriga Oumaima Alhabib från östra Syrien.

Hur länge har du varit här på Samos?

– Vi kom hit den 30 oktober 2019. Sedan dess har vi väntat.

På vad?

– På att någonting ska hända. På att vi ska få sjukvård. Vi är alla sjuka, både jag och min man och våra barn. Och så väntar vi på att få komma till ett annat ställe där livet inte är så hemskt som här.

På vilket sätt är det hemskt?

– Det är fruktansvärt. Fullt av rättor, även inne i tältet. Det är smutsigt och går inte att hålla rent. Det finns inte heller tillräckligt att äta. Allt detta gör att vi mår väldigt dåligt psykiskt.

OVÄRDIGT I VATHY-LÄGRET

I Vathy-lägret har fler än 100 personer konstaterats smittade av coronaviruset och försatts i karantän. Men villkoren är bedrövliga: människor är inlåsta i smutsiga containrar, de flesta är hänvisade till att sova på golvet och i flera containrar är golven trasiga.

Tillgången till sjukvård är ytterst begränsad och maten som serveras är ofta oätlig, ibland möjlig.

Läkare Utan Gränser finns på plats i lägret, dock ej i karantänsdelen, och bistår personer med psykisk ohälsa, gravida kvinnor och personer som utsatts för sexuellt våld.

Vad har ni för andra medicinska problem?

– Min man lider av högt blodtryck och problem med hjärtat. Jag har astma och gynekologiska

besvär. Den enda hjälp vi får är av Läkare Utan Gränser.

Finns det ingen annan sjukvård i lägret?

– Jo, det finns ett par läkare men jag vill inte gå till dem eftersom jag är rädd att de ska sätta mig i karantän. När man lever som vi gör är det nästan omöjligt att skydda sig mot att bli smittad av coronaviruset. Men villkoren för de som placeras i karantän är fruktansvärda. Jag föredrar att vara kvar i mitt tält med rättor och ormar, men där jag åtminstone inte tvingas bo tillsammans med en massa andra människor som är sjuka.

Du nämnde att dina barn inte mår bra. Kan du berätta lite mer?

– Vi har tre barn som fortfarande är i livet, de är 11, 14 och 18 år. Maten är så dålig att de har fått blodbrist. Min elvaåring har en del problem, ibland pratar han om att han vill dö. Han är orolig och rädd. Ibland ser han andra som är

Sedan drygt ett år utgörs familjens hem av ett tält.

våldsamma och då vill han också vara det. En gång försökte han kasta sig i havet. Ibland säger han att han vill tillbaka till Syrien, att allt var bättre där och att han vill bo i vårt hus igen. För några dagar sedan lutade han sig mot väggen här i tältet och frågade när han skulle få luta sig mot en riktig vägg nästa gång.

Vad kan ni göra för att stötta era barn?

– De har inga drömmar längre. Men jag försöker motivera dem och säger att vi måste fortsätta hoppas, att förr eller senare kommer vi ha ett eget hus igen, de kommer att gå i skolan och få en bra utbildning. De kommer att kunna titta på tv, spela spel. De kommer att kunna göra vad de vill. Någon gång kommer det att bli så.

Ni är från Dayr az-Zawr i östra Syrien. Vad var det som fick er att ge er av förra året?

– Det var kriget. Vårt hus bombades och vår dotter dödades, mitt framför våra ögon.

Till följd av bombattacken?

– Ja, när vårt hus bombades befann hon sig inne i huset. Hon var 19 år och var gift och hade en nyfödd bebis på en månad. Hennes man dödades också i at-

tacken. Deras barn var en bit bort och klarade sig. Nu bor barnet med sin farmor i Syrien.

Det måste ha varit fruktansvärt att uppleva detta?

– Ja, jag fick ett sammanbrott och det var då vi bestämde oss för att lämna Syrien. Vårt hus var förstört och vår dotter och svärson döda. Vi var tvungna att åka därifrån.

Berätta om resan. Hur tog ni er till Samos?

– Vi försökte tre gånger innan vi till slut lyckades komma hit. Det tog tre månader. Från Syrien tog vi oss över gränsen till Turkiet men där blev vi arresterade. Tre gånger hände samma sak. Vi blev tagna av turkisk polis, satta i fängelse i några dagar eller en vecka. Sedan körde de oss till gränsen mot Syrien och släppte av oss där. Tredje gången fick vi skriva under ett papper om att vi skulle stanna i Syrien och inte försöka fly igen. De varnade oss att konsekvenserna skulle bli allvarliga annars.

Men ändå försökte ni på nytt?

– Ja, vi var ju tvungna, vi hade ingenting kvar i Syrien och det var krig. Innan allt det här började levde vi ett så bra liv, vi var lärare på grundskolan både jag och min

man och undervisade i musik, arabiska och matematik. Till slut lyckades vi i alla fall komma ombord på en båt till Samos. Det var en liten båt och vi var runt 50 personer på den. Vi hade ingen aning om ifall vi skulle klara oss över till andra sidan. Jag var fruktansvärt rädd och blev alldeles yr.

Hur lång tid tog båtresan?

– Tolv timmar. Smugglarna tog en omväg för att vi inte skulle bli upptäckta av den turkiska kustbevakningen.

Fick ni med er några ägodelar?

– Ja, våra id-kort och vår familjebok. Det är en bok där allting om vår släkt finns nedtecknat, om alla förfäder och så. Allting annat som vi hade med oss, telefoner, kläder, mediciner och så vidare, försvann på vägen.

Hur då?

– Den grekiska kustbevakningen fick syn på vår lilla båt och räddade oss över till sitt stora fartyg. Alla ägodelar som vi och de andra flyktingarna hade med oss fick vi lämna kvar i den lilla båten.

Kustbevakningen band fast båten till sitt fartyg men när det satte fart mot kusten så blev vågorna så höga att allting föll i vattnet. Vi förlorade allt vi hade, förutom familjeboken och id-korten som vi tagit med oss över till fartyget. Och det gjorde alla andra också.

Och nu har ni varit här på Samos i ett år. Vad kommer att hända framöver, tror du? Vad hoppas du på?

– Att få komma till en säker plats där vi kan få sjukvård och börja bygga upp tillvaron igen. Våra barn är så traumatiserade. De blir rädda av allt bråk i läget och till och med av ljudet från tåg som kör förbi. Men vad vi önskar mest av allt är ett riktigt hus att bo i, trygghet, och att barnen ska få utbildning. Det är allt. ■

MALARIA / Insatser räddar liv i Centralafrika

Yakota Abbias, fem år, vårdas för svår malaria.

BILD LORENE GIORGIS

▶ September i Centralafrikanska republiken innebär regnsäsong. Med det följer ökad spridning av malaria som varje år kräver allt fler liv i landet. Sjukdomen är den främsta anledningen till dödsfall bland barn

under fem år och under högsäsong har åtta av tio barn som kommer till vårt sjukhus i Batangafo malaria. För att mildra effekterna av denna dödliga sjukdom inledde vi vid regnperiodens start en kampanj med före-

byggande åtgärder. Först såg vi till att sprida information om kampanjen genom lokala ledare och i lokalradion. Sedan gick vårt team från dörr till dörr och delade ut förebyggande malariabehandling.

Slutligen återvände teamet till hushållen för att se efter hur många som fullföljt behandlingen och om de fick några biverkningar. Genom att ta med läkemedlen hem till människorna har vi lyckats undvika stora folksamlingar och minimerat risken att sprida coronaviruset. Dessutom använder våra team munskydd och är noga med att hålla avstånd.

KAMERUN / TVÅ MILJONER BEHÖVER HUMANITÄRT STÖD

Mer än tre år av väpnad konflikt i nordvästra och sydvästra Kamerun har orsakat en humanitär kris. Striderna har tvingat nästan 680 000 människor att

Ett sjukhus i konflikt-drabbade nordvästra Kamerun.

BILD ALBERT MASIAS

fly inom landet och ytterligare 59 000 har flytt till grannlandet Nigeria, enligt FN. Mer än två miljoner människor behöver humanitär hjälp, samtidigt som sjukvården är sargad och de medicinska behoven blir allt större. Läkare Utan Gränser är en av få organisationer som fortfarande tillhandahåller vård i de drabbade områdena.

SYRIEN / CORONA SPRIDS I LÄGREN

I nordvästra Syrien ökar spridningen av coronaviruset kraftigt. Mer än två miljoner människor har tvingats på flykt till följd av konflikten i landet. De flesta av dem bor nu i överfulla läger med dålig sanitet och begränsad tillgång till vatten. Möjligheten att ta till åtgärder för att minska spridningen av coronaviruset, som fysisk distansering, regelbunden handtvätt och isolering, är försvinnande liten. Läkare Utan Gränser delar ut tvålv, tvättmedel och informerar om hur viruset överförs och hur risken för smitta kan minimeras.

Utlämnade till vågorna

Ilina Angelova är humanitär rådgivare på Läkare Utan Gränser. Ombord på räddningsfartyget Sea-Watch 4 på Medelhavet mötte hon flera hundra överlevare som berättade vad de varit med om – i sina ursprungsländer, under färden genom Sahara, i Libyen och till havs.

Patrick berättade för mig att han hade hållits fången i Libyen. En dag hade han förts bort av en befälhavare för en väpnad grupp för att arbeta i ett fångläger. Lägre låg nära en stor väg som ledde in till stadskärnan, men gömd bakom en hög betongmur så att ingen visste vad som pågick därinne.

Liksom de andra flyktingarna och migranterna där tvingades Patrick arbeta på befälhavarens hus. Det fanns bara en regel: de fick inte prata, hosta eller ge ifrån sig något som helst ljud.

Den som bröt mot denna regel sköts.

Av alla redogörelser som människor delade med mig, är det denna som är svårast att glömma. Jag kan se den trafikerade vägen framför mig, full av liv – och sedan hur skräckslagna män arbetar i total tystnad bakom en hög, ogenomtränglig mur.

Gömnda för resten av världen, rädda att mista livet precis när som helst.

När jag hör honom förstår jag varför han gick ombord på den sköra gummibåten mitt i natten. Allt han ville var att fly, till vilket pris som helst, på vilket sätt som helst – oavsett hur stor risken var att de skulle kapsejsa och drunkna. Det öde som fler än 473 personer mött på centrala Medelhavet samma år – drunknade, döda – var inte tillräckligt för att avskräcka honom. Inte heller det faktum att han inte kunde simma.

De räddade

Många av de 354 människor som vi räddade under min tid på fartyget hade drivits till gränsen för vad de klarade av. Alla dessa timmar och dagar, helt utlämnade till vågorna i ostadiga överfulla båtar under

den skoningslösa augustisolen – och genom nattens kalla, mörka timmar. Vad de utstött blev uppenbart så snart de kom ombord på räddningsfartyget. Människor kom upp på däck med sina sista krafter, kämpade för att hålla sig på fötter eller gå några små steg. En del kollapsade direkt av utmattning, sjösjuka och uttorkade, oförmögna att resa sig eller ens lyfta en sked ris på flera timmar.

Åtminstone 150 av de överlevande som räddades under min tid ombord hade utstött tre dagar och nätter i en gummibåt med trasig motor och utan mat eller vatten. Många hade tillbringat timmar sittande i en farlig och frätande blandning av bensin och saltvatten, vilket gav allvarliga och extremt smärtsamma kemiska brännskador på huden.

De flesta jag pratade med under de första minuterna kunde inte ens minnas hur gamla de var eller varifrån de kom.

Berättelserna

Räddningsaktionernas frenetiska timmar var så småningom förbi, och ersattes av nya nödvändigheter: utdelning av mat, kläder och hygienartiklar, vård åt de som behövde det akut och icke-akut, och att se till människors behov och sårbarheter.

»De flesta kunde inte ens minnas hur gamla de var eller varifrån de kom.«

När de återfick styrka och kände sig tillräckligt trygga kom de till mig och insisterade på att jag skulle lyssna till deras erfarenheter.

Jag träffade en ung man med granatsplitter kvar i kroppen efter en explosion som dödat hans far och yngre syster i Tripoli.

Jag pratade med en tonåring med spår av en skottskada på foten; han sköts av en krypskytt när han var på väg för att handla mat och förvägrades sedan behandling på sjukhuset eftersom han

var mörkhyad. Jag satt tillsammans med en mor som inte vågade släppa sitt barn mer än några meter ifrån sig eftersom hon sett beväpnade män gräva ner andra kvinnors bebisar levande i sanden.

John berättade för mig att han under ett byggarbete han utförde en dag råkade förstöra ett fönster. Husägaren ringde till chefen och krävde 500 libyska dinarer (ungefär 3 000 kronor). John råkade höra chefens svar: »Den här afrikanen är inte värd 500 dinarer; gör precis vad du vill med honom.«

Och det var också vad som hände. Ägaren ringde ännu ett samtal och några timmar senare fängslades John. I tre månader satt han fången. Han berättade för mig att han blev slagen, torterad och fick elchocker varje dag. Listan fortsätter. Och fortsätter. Fast det är inte en lista, snarare en hel katalog av skamliga, oförlåtliga handlingar av brutalitet och diskriminering. Varje ärr, varje hundbett, varje oigenkännlig och förlamad kroppsdel bildar en karta över attacker mot mänsklig värdighet längs resvägen.

Det är berättelser om devalvering av människoliv.

Förhållningstaktik

I elva dagar väntade vi på att myndigheterna skulle anvisa Sea-Watch 4 till det som kallas en säker hamn. I praktiken innebär det en hamn där vi skulle få gå iland, där passagerarna inte längre skulle riskera att skadas och där deras basala behov

»Jag tänker på vad som krävs för att man ska riskera livet för att få en chans till en trygg, normal och värdig tillvaro.«

(mat, skydd och så vidare) kunde uppfyllas. Det var fruktansvärt att se hur den avsiktliga förseningen av detta orsakade intensivt, onödigt lidande för de som blivit räddade.

Några av de ensamkommande barnen och tonåringarna kunde inte längre sova, triggade av oron ombord och bristen på någon synlig, snar lösning. De yngsta förlorade aptiten och slutade äta, vilket bekymrade den medicinska personalen.

Det var rörande att se hur människor, trots att de tycktes så utmattade och ångestridna under dessa svåra dagar, upprätthöll sitt artiga, omhändertagande uppträdande gentemot besättningen. De som blivit räddade erbjöd oss gång på gång hjälp med våra uppgifter på däck, uppmanade oss att vila, frågade hur vi mädde. Innan de åt hörde de sig för

om vi redan fått mat och vid upprepade tillfällen erbjöd de oss att dela på deras mat.

Dessa stunder av kamratskap och mänsklig solidaritet, alla omtänksamma och osjälviska handlingar med vilka de tog hand om varandra – och om oss – återupprättade en känsla av hopp och värdighet ombord, även de dystraste av dagar.

Att ta farväl

På elfte dagen efter den första räddningsinsatsen fick vi slutligen den nyhet som förde med sig välbehövad tröst och lättnad: italienska myndigheter hade hänvisat Sea-Watch 4 till Palermo på Sicilien, där de undsatta skulle överföras till ett karantänskepp.

I Palermo började de lämna vårt fartyg, en i taget. På grund av covid-19-åtgärder kunde vi inte kramas eller ta i hand, så vi tog farväl genom att forma våra händer som hjärtan. De vinkade tillbaka, steg i land och sedan upp på karantänskeppet, och var – efter månader och år av svåra motgångar – i Europa.

De har betalat ett ofattbart högt pris för att komma hit. Månader eller år av utnyttjande, föräldrar, barn och släktingar som förlorats längs vägen, vännerna som lämnats eller drunknat, och de mörkaste stunderna av att vara fullkomligt utlämnad, nekad medmänsklighet och stöd.

Under de sista minuter vi tillbringade tillsammans, utbyttes några slutliga ord av tacksamhet och uppmuntran. Några bad oss att fortsätta rädda liv ute på havet, att se till att ingen lämnades kvar. Vi ville svara att vi skulle det, men vi visste att det var

ett löfte vi inte kunde ge, att vårt fartygs öde redan var avgjort. Och att så snart vi kom till Italien skulle chansen att få åka därifrån vara liten.

Mot alla odds

Femton dagar efter att de som räddats gått iland, placerades Sea-Watch 4 under en administrativ blockad. De teknikaliteter som användes som skäl för att hålla oss kvar i hamnen var bara en juridisk fasad. Egentligen var det ett politiskt motiverat beslut för att, för femte gången på lika många månader, blockera livräddande insatser på centrala Medelhavet.

När jag nu sitter här, förhindrad att göra mitt jobb på havet, tänker jag på alla som vi inte räddade, inte kommer att rädda, aldrig får en chans att rädda.

Jag tänker på vad som krävs för att man ska riskera livet för att få en chans till en trygg, normal och värdig tillvaro. Jag tänker på dessa människor och hoppas att de vinner mot alla de odds som Europa satt upp mot dem – och på något sätt lyckas sätta sig i säkerhet.

Jag tänker på alla som fortfarande sitter fast i Libyen, fångna bakom den höga och ogenomträngliga mur som Medelhavet nu utgör. Gömda utom synhåll och tvingade till total tystnad – precis som männen i Patricks fångläger – fortsätter tiotusentals människor att leva med omänsklig brutalitet, ondska och orättvisa varenda dag. Alltmedan Europa håller för öronen och tittar åt ett annat håll. ■

Fotnot: Namnen är fingerade.

Tåget till himlen går genom helvetet

Varje år flyr en halv miljon människor undan våld och fattigdom i Centralamerika. De tar sig norrut, genom Mexiko, ofta med USA som slutmål. Men vägen till trygghet är lång och kantad av kidnappningar, våldtäkter och mord.

Det var vid sextiden på kvällen som sex maskerade män omringade huset där Clara bodde med sin familj. Redan tidigare hade de hotat hennes man. Nu bröt de sig in i huset, Claras man försökte fly genom bakkörren men kulorna hann ifatt honom.

– De band mina och barnens händer och fötter, berättade Clara senare när hon lyckats ta sig till en av Läkare Utan Gränsers kliniker i El Salvador.

skulle samma sak hända oss. De skulle döda oss.

Det är ofta så flykten börjar. Med de centralamerikanska gängen, som kommer tungt beväpnade och kräver pengar i utbyte mot skydd. Med att folk hotas, utsätts för våld och tortyr. Med att någon närstående försvinner, ibland spårlöst.

Farligt att gå till skolan

Delar av Honduras, Guatemala och El Salvador hör till de farligaste platserna på jorden. I avsaknad av en fungerande statsapparat har kriminella gäng de facto tagit makten. Mordstatistiken är skyhögt och människors liv styrs helt av gängens närvaro och goda vilja.

Osynliga gränser löper som ett nät genom städerna och att korsa en gräns kan vara livsfarligt. Barn kan inte gå till skolan om den ligger på »fel« sida gränsen. Besök hos släkt och vänner kan vara livsfarligt, liksom att gå till jobbet eller till sjukhuset. Även för ambulanser kan det vara svårt att ta sig över en sådan osynlig gräns.

»Barn utgör ett lätt byte. De tvångsrekryteras eller lockas in i gängen för att få status.«

I Nuevo Laredo, på gränsen till USA, är livet farligt. En undersökning från Läkare Utan Gränsers två kliniker i staden, som gjordes januari–september 2019, visade att nästan var femte patient hade utsatts för kidnappning. BILD ANNA SURINYACH

– En gång ville vi remittera en gravid patient till ett specialist-sjukhus, men hon och hennes partner var rädda och sa nej, berättar läkaren Alberto som jobbar för Läkare Utan Gränser i El Salvador.

– Sjukhuset låg i ett område som dominerades av rivaliserande gäng. Om de åkte dit riskerade de att bli dödade, förklarade kvinnan för mig.

Väldet och osäkerheten genomsyrar hela samhället. Familjer splittras, en del sugts upp av gängen, andra dödas eller hamnar i fängelse. Barn utgör ett lätt byte. De blir tvångsrekryterade eller lockas in i gänget för att få status och en känsla av sammanhang. Många tjejer inleder förhållanden med gängmedlemmar – mer eller mindre frivilligt – och att bli gravid som mycket ung är snarare regel än undantag. Överlag är sexuellt våld utbrett

inom gängkulturen och övergreppen inleds ofta när flickorna är mycket unga.

Juan är psykolog och jobbar för Läkare Utan Gränser i El Salvador: – Vi får ofta in fall där minderåriga våldtagits av gängmedlemmar. De kommer till oss med symptom på ångest. De säger att de inte kan sova. Vi ger dem den vård de behöver. Ibland lyckas de fly tillsammans med familjen men det är inte ovanligt att gängen hittar dem. Vi har hört talas om fall när lemlästade kroppar har dumpats hos personer som har hjälpt de här familjerna att gömma sig.

Vill hjälpa familjen

Beräkningar visar att närmare en miljon människor i El Salvador, Guatemala och Honduras befinner sig på flykt i sitt eget land. Men risken att bli upptäckt är stor och tilltron till en framtid i fred och säkerhet är liten. Därför

Carlos, Ruth och deras barn flydde från Honduras efter att Carlos kidnappats och lyckats rymma. BILD DOMINIC BRACCO

bestämmer sig många till slut för att ge sig av. De försvinner i tysthet så att gängen inte ska märka att de är borta och ansluter sig till strömmen av människor som beger sig norrut, till Mexiko, eller i bästa fall USA.

– Jag gav mig av hemifrån för att kunna hjälpa min mormor och ge henne ett bättre liv, berättar Carlos, en man från Honduras

Även lokalbefolkningen i delar av Mexiko utsätts för gängens våld. Läkare Utan Gränser gör hembesök i Costa Grande där patienterna har svårt att själva ta sig till kliniken. BILD JUAN CARLOS TOMASI

Att känna sig säkra är målet för många. Men resan genom Mexiko kan visa sig lika farlig som hemlandet. På härbärgen tipsar migranterna varandra om säkrare vägar. BILD JUAN CARLOS TOMASI

huvudstad Tegucigalpa som sökte hjälp på Läkare Utan Gränserns klinik i Coatzacoalcos i Mexiko.

– Det finns inte många möjligheter i min hemstad om man inte är med i något gäng. Men jag vill inte ge mig in i den världen. Jag vill göra saker rätt, jobba hårt och hjälpa min mormor och min bror som har en son. Om man väl har gått med i ett gäng så går det inte att ta sig därifrån. Gängen dödade min pappa när jag var sju år, en farbror när jag var sex och en kusin när jag var fem.

Systemen försvann

Att resan till ett nytt liv medför stora risker känner nästan alla centralamerikaner till. Men inte många har på riktigt förstått vad som väntar dem i Mexiko. Kidnappning, utpressning, våldtäkt, mord – listan över faror är lika lång som sträckan de måste färdas genom landet.

Tåget genom Mexiko – även kallat »besten« – är ökänt för alla

fripassagerare från Centralamerika som brukar åka på dess tak. Det händer att någon faller av i sömnen. Eller att kidnappare väntar på dem när de stiger av i mörkret.

– De fysiska hindren för att ta sig in i USA är välkända för migranterna, säger psykologen Eulalia som jobbar för Läkare Utan Gränser i Coatzacoalcos.

– Men vad de inte känner till är det extrema våld som de utsätts för även i Mexiko. När de sitter där på tågets tak ser de ben på marken nedanför, från människor för vilka färden tog slut just där.

Sedan 2012 finns Läkare Utan Gränser på plats längs migrantruten genom Mexiko. På flera håll i landet, vid tågstationer och härbärgen, ger teamen sjukvård och psykologiskt stöd till människor som antingen är på väg till USA eller just kommer därifrån – för att de inte blivit insläppta eller under tiden de väntar på att få sin asylansökan prövad.

Det har hänt att teamen, trots

»När vi klev av bussen grabbade några män tag i mig och min bror medan min syster fördes iväg åt ett annat håll.«

polisens närvaro, har sett hur människor blivit kidnappade alldeles utanför härbärgen och på busstationer.

– När vi klev av bussen grabbade några män tag i mig och min bror medan min syster fördes iväg åt ett annat håll, berättar José som kommer från Honduras och får hjälp av Läkare Utan Gränser i Nuevo Laredo i Mexiko.

– Efter några timmar släppte de mig och min bror, men inte min

syster, fortsätter han. Vi vet fortfarande inte vad som hänt henne. Vi betalade allt vi hade, 5 000 dollar, i lösensumma men de släppte henne ändå inte. Jag vet inte vem som kan hjälpa oss. Vi litar inte på polisen här. Planen var att vi skulle ta oss hit och sedan inleda asylprocessen i USA men innan vi får reda på vad som har hänt vår syster vill jag inte åka härifrån.

Inre styrka

Att kidnappa migranter och sedan pressa dem på pengar har ökat lavinartat i Mexiko på senare år. Ofta följs kidnappningen av fysiskt och sexuellt våld. Migranterna tvingas lämna över alla pengar de har med sig, eller ge telefonnummer till släktingar som tvingas sätta över stora summor till kidnapparna. I gränsstaden Nuevo Laredo är det numera nästan omöjligt för migranterna att lämna sina härbärgen eftersom så kallade hökar från gängen håller utkik vid entrén.

Migranternas vittnesmål följer

ett nästan kusligt mönster. Så här berättar Ana Paula från Honduras som får hjälp av Läkare Utan Gränser i Tenosique i Mexiko.

– När vi kom till El Ceibo blev vi rånade. Tre män trängde upp oss i ett hörn och stal allt vi hade. Alla i vår grupp utsattes för samma sak. Sedan förde de mig åt sidan och tog av mig alla kläder, framför min man och min son. Alla tre män våldtog mig. När vi kom fram till flyktingboendet hörde jag talas om Läkare Utan Gränser och att man kunde få hjälp där om man blivit våldtagen. Så jag gick dit. Jag hade aldrig trott att det här skulle hända mig. Om jag hade vetat så hade jag aldrig gett mig iväg.

Många av de 500 000 centralamerikaner som varje år passerar genom Mexiko har aldrig fått uppleva normalitet. De vet inte vad det innebär att leva ett liv i trygghet, där det går att göra upp planer inför framtiden. Eller bli behandlad med respekt av omgivningen.

Konsekvenserna är ofta livslånga, förklarar psykologen Esteban som jobbar för Läkare Utan Gränser på CAI, som är ett center för människor som utsatts för extremt våld och tortyr, i Mexiko City. Tankar på att ta sitt liv är vanliga och vissa tappar kontakten med sitt inre och vet knappt var de är eller vad de själva heter. De slutar att ta hand om sig själva, och om sina barn.

På Läkare Utan Gränserns kliniker i Mexiko får de en möjlighet att försöka bygga upp sin tillvaro igen.

– Vi hjälper dem att hitta sätt att leva utan alltför mycket smärta. Där de kan stå ut med alla mardrömmar och minnen, trots de symptom som kan finnas kvar i form av ångest, sömnlöshet eller depression. De flesta har fortfarande en inre styrka som hjälper dem att hålla sig kvar i livet. Och i bästa fall kan de börja bygga upp något som aldrig funnits där tidigare. ■

En dag i världen

Ingen väljer att vara flykting, säger Barthélemy från Burundi. Men för många är det enda chansen att överleva eller i alla fall få en värdig tillvaro. Läkare Utan Gränser jobbar med flyktingar och migranter i många länder världen över. Här får du träffa några av dem.

BILD ALEXIS HUGUET

Kongo-Kinshasa

Djapan arbetade som lärare när han tillsammans med sin familj tvingades fly undan striderna i hembyn Tchee i Kongo-Kinshasa. De tog sig till flyktinglägret Drodo och när Läkare Utan Gränser kom dit fick Djapan jobb som hälsoinformatör. Han informerar andra i lägret om var de kan få vård, hur de kan sköta hygien och om sjukdomar som sprider sig snabbt när man bor så nära varandra. Djapan och hans familj bor i dag utanför flyktinglägret. Och Djapan hoppas att hans fem barn ska få växa upp under drägligare förhållanden.

BILD HASNAT SOHAN

Jordanien

När Joanna var fem månader gammal försökte hennes föräldrar fly från Mosul i Irak. Men hennes mamma trampade på en landmina och skadades allvarligt. Mamman dödades senare av en krypskytt. Joanna fick splinter från minan i ena låret vilket har gjort att hon inte kan röra benet och foten ordentligt. När Joanna var nästan två år lyckades hennes morföräldrar ta henne till vårt sjukhus för rekonstruktiv kirurgi i Amman, Jordanien. Här får Joanna sjukgymnastik och när hon är redo kommer benet att opereras.

Irak

Abla Ali utbildade sig till barnmorska i hemlandet Syrien. För sju år sedan flydde hon undan kriget och kom till flyktinglägret Domiz i norra Irak. Hon är fortfarande kvar i lägret men i dag är hon anställd på vår förlossningsklinik. Där kan kvinnor föda barn i trygghet och få vård under och efter förlossningen. Och situationen i lägret har förändrats. Livet är fortfarande svårt men tälten har bytts ut mot enklare plåthus och det finns vatten och toaletter.

BILD ABIGAIL BETTS

Bangladesh

Abdul Hassan flydde till Bangladesh med sin familj från Myanmar där de i egenskap av rohingyer förföljdes. Nu har han bott i flyktinglägret Nayapara i många år. Trots att familjen på tolv personer tvingas dela på ett rum så tycker Abdul att de har det bättre i lägret än i Myanmar. Framför allt känner de sig trygga.

BILD SACHA MYERS

BILD LÄKARE UTAN GRÄNSEN

Tanzania

»När jag tänker tillbaka på min hemstad i Burundi så minns jag varma dagar och cykeln som rullar fram längs sjön Tanganyikas gyllene strand. Men det är smärtsamt att tänka tillbaka på den dagen 2015 då jag lämnade allt. Dagarna innan var fyllda av skottlossning och explosioner. Jag tog min cykel, en rygsäck med lite kläder, min bibel och en mobiltelefon. I fickan hade jag 80 dollar. I fem dagar cyklade jag, sedan passerade jag gränsen till Tanzania. Det var nu mitt liv som flykting inleddes. Så småningom hamnade jag i flyktinglägret Nduta och snart fick jag jobb hos Läkare Utan Gränser. Vi är de enda som ger sjukvård i lägret.

Jag har levt som flykting i Tanzania i fem år nu och allt jag ber om är snälla, döm oss inte bara för att vi är flyktingar. Ingen väljer att vara flykting.« /BARTHÉLEMY

BILD: JACOB BURNS

Läkare Utan Gränsers covid-19-klinik i Aden, Jemen.

PKL / 24 MILJONER TILL LIVRÄDDANDE VÅRD

I år får Läkare Utan Gränser 24 miljoner kronor i basstöd från Postkodlotteriet. Pengarna används till livräddande sjukvård i utvalda projekt i Kongo-Kinshasa, Nigeria och Sydsudan samt vår innovationsenhetens arbete med att hitta hållbara lösningar för utmaningar vi stöter på i vårt arbete världen över. Med anledning av coronapandemin får vi ytterligare 2,4 miljoner kronor till vårt arbete med att förebygga och minska pandemiska direkta och indirekta effekter.

Ett stort tack till Postkodlotteriet och era kunder för det viktiga stödet!

SKATTEFRITT / JULKLAPPEN SOM GÖR SKILLNAD

När du överlåter dina aktier eller fonder till oss så säljer vi av dem skattefritt. Eftersom vi är en ideell organisation är vi skattebefriade och därför går inga pengar till reavinstskatt om det är vi som säljer. Det innebär att du gör ännu större skillnad för människor i nöd. Läs mer på: lakareutangranser.se/stod-oss/aktiegavor.

DIREKT / ges ut av **LÄKARE UTAN GRÄNSER**. Tidningen är ett verktyg för att informera om de övergrepp och missförhållanden vi bevittnar, att vara en katalysator för förändring. Vi vet att ord inte alltid kan rädda liv men vi vet också att tystnad kan döda. **REDAKTÖR** Åsa Nyquist Brandt

ANSVARIG UTGIVARE Oliver Schulz **E-POST** direkt@msf.org **GRAFISK FORM** Birgeron&Co / Åse Bengtsson Helin **ADRESS** Läkare Utan Gränser, Fredsborgsgatan 24, Box 47 021, 100 74 Stockholm **TEL** 010-199 32 00 **FAX** 010-199 32 01 **WEBB** www.lakareutangranser.se **TRYCK** Norra Skåne Offset, ISSN 651-3347 **PLUSGIRO** 90 06 03-2 **BANKGIRO** 900-6032 **FRÅGOR OM GÅVOR** 010-199 33 00 eller givarservice@lakareutangranser.se

BOKTIPSET /

De förlorade barnen

Jag tror att alla som har barn, som själva har varit barn eller som känner ett barn får ont i kroppen av den här boken. Inte för att jag vill avråda från läsning – tvärtom är mexikansk-amerikanska Valeria Luisellis *De förlorade barnen* något av det starkaste jag läst på länge.

Det börjar ganska stillsamt, med ett akademikerpar i New York och deras respektive barn. Den sommar som ska bli deras sista gemensamma kör de söderut mot Mexiko. I baksätet snappar barnen upp tystnaden som brer ut sig mellan föräldrarna, samtidigt hör de på radionyheterna om migrantbarnen från Centralamerika som ska utvisas.

Parallellt får vi följa några av dessa barn; deras färd på tågtag genom främmande land, telefonnummer fastsydda på insidan av kragen, rädslan för att gå vilse i öknen. Så småningom vävs barnens ödes samman. Men det finns en skillnad: tilliten. Medan New York-barnen utgår från att deras föräldrar kommer att hitta dem så vet migrantbarnen att de bara har varandra. Det är en roman – men det händer i verkligheten.

Råmus förlag

BILD: PRIVAT

»Det är avgörande att engagera unga i globala frågor. De är ju vår framtid«

FÖRRA SOMMAREN BESTÄMDE sig svenskläraren Theres Farcher för att hon ville inkludera humanitära frågor mer i undervisningen och i samma vecka fick hon nys om Läkare Utan Gränsers skolprojekt. De Geergymnasiet i Norrköping blev en av de första skolorna att delta i projektet, och medverkanen har gett ringar på vattnet.

Hur arbetar ni med skolprojektet?

– Mina elever använder Läkare Utan Gränsers material, framför allt tidningen Direkt, som underlag till referat och argumenterande texter. De har skrivit om allt från ebola till naturkatastrofer. I slutet av förra terminen fick de hålla ett tal utifrån det tema de skrivit om.

Hur var det?

– Väldigt emotionellt! Eleverna hade verkligen tänkt till kring sina framträdanden, lagt in mycket känsla och hittat paralleller till sin egen vardag. Vi satt och grät tillsammans när de redovisade.

Är det någon fråga som engagerar mer?

– Ja, många har fokuserat på vacciner. Varför man ska vaccinera sig utifrån ett folkhälsoperspektiv och hur man kan säkerställa att alla får tillgång till de vacciner de behöver. Även frågan om abort och rätten till sin kropp vill många belysa.

Vad får du höra från eleverna?

– Att de har insett att alla kan göra någonting för att förbättra situationen i världen, även om det är härifrån Sverige. En elev sade till mig att hon bestämt sig för att studera till sjuksköterska. Även jag själv blev sporrad att göra mer, så jag och min man har tagit emot två nigerianska barn som behövde ett jourhem. Vi har tre egna barn och kände att tre eller fem gör väl inte så stor skillnad!

Hur går det?

– Nu har de bott hos oss i ett år och de går jättefint ihop med våra egna barn. Det här har också lett till väldigt bra diskussioner med eleverna, om att det finns barn även i Sverige som behöver stöd.

Vad har ni på gång framöver genom skolprojektet?

– Eleverna som läser estetisk inriktning koreograferar just nu en musikvideo om covid-19. Den kommer bli superbra! Vi samarbetar med en dansskola i Kenya så de kommer dansa till kenyansk musik och inkludera videoklipp från Kenya. Jag kommer även att fortsätta använda Läkare Utan Gränsers material i svenskundervisningen. Eleverna brinner verkligen för det här. Det är avgörande att engagera unga i globala frågor. De är ju vår framtid.

Läkare Utan Gränsers skolprojekt riktar sig till gymnasieskolor och syftar till att uppmuntra ungas engagemang i humanitära frågor. Eleverna arbetar med material från Läkare Utan Gränser för att hitta kreativa sätt att belysa både globala utmaningar och framsteg. Att medverka är kostnadsfritt och varje termin utses ett vinnande bidrag.

Läs mer på: <https://lakareutangranser.se/ett-granslost-skolprojekt>.

/ SANNA GUSTAFSSON

GOD JUL OCH GOTT NYTT ÅR
Önskar Arne-med familj

VÄLKOMMEN TILL LÄKARE UTAN GRÄNSER

Vi är en ideell organisation som arbetar för att förbättra hälso- och sjukvården i utvecklingsländer. Vi har arbetat i över 40 år och har hjälpt mer än 100 miljoner människor. Vi är en del av den globala rörelsen för att förbättra hälso- och sjukvården i utvecklingsländer. Läs mer om vårt arbete på lakareutangranser.se

Aldrig önskar vi oss så få saker som när vi eller någon vi älskar är sjuka eller skadade. För många av oss har det nog blivit extra tydligt i år, hur oviktigt allt annat kan te sig när det handlar om hälsan. När det handlar om livet.

Med en gåva till oss kan du ge fler det där enda som betyder någonting. Vill du dessutom göra det med ett fint kort har vi just gjort nya som du hittar på lakareutangranser.se/gavoshop

Tillsammans fortsätter vi rädda liv!

God jul önskar *Oliver Schultz*
Generalsekreterare Läkare Utan Gränser Sverige

Ps: Ett annat sätt att finnas där för dem som behöver det allra mest i jul är att swisha direkt till vårt livräddande arbete. Numret är 900 60 32. Du kan också använda QR-koden här intill!

MEDECINS SANS FRONTIERES
LÄKARE UTAN GRÄNSER

SVENSK
INSAMLINGS
KONTO | **KONTROLL**